

UNIVERSITETI I EJL
ЈИЕ УНИВЕРЗИТЕТ
SEE UNIVERSITY

НАДОМЕСТ НА ШТЕТА – МАТЕРИЈАЛНА И НЕМАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА

(магистерски труд)

Ментор:

Проф. Д-р. Аднан Јашари

Студент:

Филип Кромидоски

Тетово, 2020 год.

СОДРЖИНА

ВОВЕД.....	6
-------------------	----------

Прва глава: ОПШТИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ШТЕТАТА 9

1.Поим за штета	10
2.Историски осврт на институтот Надомест на штета.....	11
3.Настанување на штетно дејствие	12
4.Штетата како последица на штетно дејствие	13
5.Причинување на штета како извор на облигационите односи	14

Втора глава: ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРИЧИНЕТА ШТЕТА..... 16

1.Основни услови за одговорност.....	17
2.Објективна одговорност	19
2.1.Субјективна одговорност	20
2.2. Поделена вина и одговорност.....	23
2.3. Солидарна одговорност	23
2.4.Одговорност за друг.....	23
3.Граѓанско правен деликт	24
4.Одговорност врз основа на вина	24
5.Претпоставка за причинетоста на штетата.....	25
6.Право да се бара надомест на штета	26
7.Постапка за надомест на штета	27

Трета глава: СУБЈЕКТИ И ОБЈЕКТИ НА ОБЛИГАЦИОНИТЕ ОДНОСИ КОИ НАСТАНУВААТ СО ПРИЧИНУВАЊЕ НА ШТЕТА. 30

1.Страни на облигационите односи настанати со причинување на штета....	30
1.1.Штетник	30

1.2.Оштетен	33
2.Предмет (објект) на облигационите односи со причинување на штета.....	35
Четврта глава: ВИДОВИ НА ШТЕТА	38
1.Поим на материјална штета	38
1.1.Воспоставување на поранешна состојба.....	39
1.3.Надомест во пари.....	39
1.4.Висина на надоместот	40
1.5.Обична штета – намалување на имот	41
1.6.Испуштена корист –спречување на зголемување на имотот	41
1.7.Целосен надоместок	41
1.8.Намалување на надоместокот.....	41
1.9.Поделена одговорност	42
2.Поим на не материјална штета	42
2.1.Нематеријална сатисфакција - Објавување на пресуда или исправка.....	43
2.2.Справедлив паричен надомест.....	43
2.3.Сатисфакција во посебни случаи	44
2.3.Надомест за идна штета	44
3.Наследување и отстапување на побарување на надомест на материјална и нематеријална штета	44
4.Други видови на штета	44
4.1.Штета причинета од малолетник	45
4.2.Штета причинета од полнолетно лице неспособно за расудување	45
4.3.Одговорност на родителите и малолетниците врз основа на Справедливост	46
4.4.Причинета штета поради терористички акти	47
4.5.Причинета штета на јавни манифестации и демонстрации.....	47
4.6.Штета причинета од меѓународни воени или други организации.....	47
4.7.Штета причинета поради недавање неопходна помош	48
4.8.Штета причинета при склучување на Договори	48
4.9.Штета и одговорност во врска со вршењето на работи од јавен интерес	48

Петта глава: НАДОМЕСТ НА ШТЕТА ВО ПРЕТПРИЈАТИЈАТА....	49
1.Одговорност на работникот.....	50
2.Одговорност на работодавачот.....	50
3.Судска пракса.....	51
Шестта глава: СПОРЕДБЕН – КОМПАРАТИВЕН ПРЕГЛЕД НА ИНСТИТУТОТ НАДОМЕСТ НА ШТЕТА ВО Р. СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И ДРУГИТЕ ЗЕМЈИ.....	55
1.Англија и САД	56
2.Р.Северна Македонија	56
3.Франција.....	57
4.Германија	57
Заклучок.....	58
Користена литература.....	60

ВОВЕД

Правниот институт “Надомест на штета” е од голема важност во правниот поредок на една држава најпрво заради постоење на определена правна сигурност, односно овој правен институт ги заштитува правните субјекти при вршење на личните, имотните, наследните, интелектуалните и други права кои ги поседуваат. При настанување на штетно дејствие, односно повредување на некое од овие права на граѓаните, правниот институт “Надомест на штета” е од битно значење за оштетениот односно целта на овој институт е враќање на претходната – првобитната состојба, односно состојбата која постоела пред настанувањето на штетата и целосно надоместување на штетата од страна на сторителот. Важноста на оваа теза се состои во тоа да се покаже дека институтот “Надомест на штета” е од круцијално значење за нормално функционирање на секој правен систем како и да покаже дека овој институт служи како еден вид на превенција на идните сторители на штетни дејствија што исто така влијае при постигнување на одредена правна сигурност.

Предмет на истражување во магистерскиот труд е правната анализа на правниот институт Надомест на штета, како материјална така и нематеријална. Преку овој магистерски труд се разгледуваат и се анализираат концептите за штетата, претпоставки за причиноста на штетата, видовите на штета, одговорноста при настанувањето на штета, правото на надомест на штета, основите за надомест на штета, ослободување од одговорноста при причинување на штета, надоместок за идна штета, поделена (солидарна) одговорност при настанување на штета, постапката за утврдување на штета, штетите кои што настануваат во областа на трудовото право, материјалната одговорност и сл. Понатаму, подетално се разгледани материјалната и нематеријалната штета во законодавството на Р.Северна Македонија како и споредби со Законодавствата во другите европски земји. Истражувањето е заокружено со судски практики од судовите во Р. Северна Македонија како и мислења, препораки и совети од правници

кои се занимаваат со институтот “Надомест на штета”. Целта на овој научно истражувачки труд е да му се овозможи на читателот подобро и подетално да се запознае со правниот институт “Надомест на штета”, видовите на штета, одговорноста, ослободувањето од одговорност и сл.. Исто така, една од целите е да се анализира судската пракса со цел унапредување на правниот институт Надомест на штета и преку овој труд да се направи споредба на институтот Надомест на штета во нашето Законодавство споредбено со Законодавствата на други земји во светот.

Трудот е составен од вкупно шест глави. Во првата глава со наслов Општи карактеристики на штетата елабориран е поимот штета, направен е историски осврт на институтот Надомест на штета, објаснето е настанувањето на штетно дејствие и елаборирани се штетата како последица на штетното дејствие и причинувањето на штета како извор на облигационите односи. Во втората глава со наслов Одговорност на причинета штета, елаборирани се: основните услови за одговорност, објективната одговорност, граѓанско-правниот деликт, одговорноста врз основа на вина, претпоставката за причинетоста на штетата, правото да се бара надомест на штета и постапката за надомест на штета. Во третата глава со наслов Субјекти и објекти на облигационите односи кои настануваат со причинување на штета се елаборирани страните на облигационите односи настанати со причинување на штета, предметот на облигационите односи со причинување штета, вршителот на опасна дејност и опасната ствар и опасната дејност. Во четвртата глава со наслов Видови на штета објаснет е поимот на материјална штета, поимот на нематеријална штета, наследувањето и отстапувањето на побарување на надомест на материјална и нематеријална штета и други видови на штета. Во петтата глава со наслов Надомест на штета на претпријатијата истражени се штетата причинета од страна на работникот, од страна на работодавачот и одговорностите на работникот и работодавачот. Во шестата глава со наслов Споредбен - компаративен преглед на Институтот надомест на штета во Р.Македонија и другите земји во светот елабориран е Институтот

надомест на штета во меѓународното право, во Англија – legal reparation и при тоа истражени се сличности и разлики во различните правни системи. Во втората глава со наслов Споредбен - компаративен преглед на Институтот надомест на штета во Р.С.Македонија и другите земји во светот детално се елаборирани примери од судската пракса со цел увид во функционалноста на Институтот преку согледување на предностите и недостатоците. На крајот, изнесени се заклучни согледувања и предлог препораки за понатамошно, подобро функционирање и подобрување на институтот “Надомест на штета”.

Прва глава: ОПШТИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ШТЕТАТА

Прва глава: ОПШТИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ШТЕТАТА

Во оваа глава од магистерскиот труд направен е општ осврт кон поимот штета. При тоа, истражувањето е особено фокусирано на историскиот осврт на институтот Надомест на штета, на анализа на настанувањето на штетното дејствие, на анализата на штетата како последица на штетно дејствие и на анализата на причинувањето на штетата како извор на облигационите односи.

1. Поим за штета

Во секоја држава, правото налага дека секое лице коешто ќе претпри некаков вид на загрозување на неговото нормално постоење и функционирање поради штетно дејствие на друго лице има право на надоместок на причинетата штета што настанала поради конкретното штетно дејствие. Самиот поим за штета произлегува од штетното дејствие кое го причинило одредено лице и според тоа може и да се извлечат различни дефиниции за поимот на штета.

Штетата е дефинирана во нашето право во Законот за облигациони односи во член.142 кој гласи ¹“Штетата е намалување на нечиј имот (обична штета) и спречување на негово зголемување (испуштена корист), како и нанесување на друга физичка или душевна болка или страв (нематеријална штета)”.

Професорот Геле Гелев дава една поопширна дефиниција ²“Штетата претставува секој неповолен резултат на штетното дејствие на штетникот врз имотните и неимотни права и правно заштитените интереси на оштетникот кој (резултат) настанал без негова согласност и кој штетникот е должен да го надомести (отстрани)”.

Трите елементи од кои се состои поимот штета од правен аспект се:³

¹ Закон за облигациони односи член 142

² Облигационо право – Скопје 2012, стр.643

³ Klaric, P. (2003), Odstetno pravo, Zagreb, str.88-89

- нанесена повреда;
- што е санкционирана со правото; и
- што постои независно од секој договорен однос.

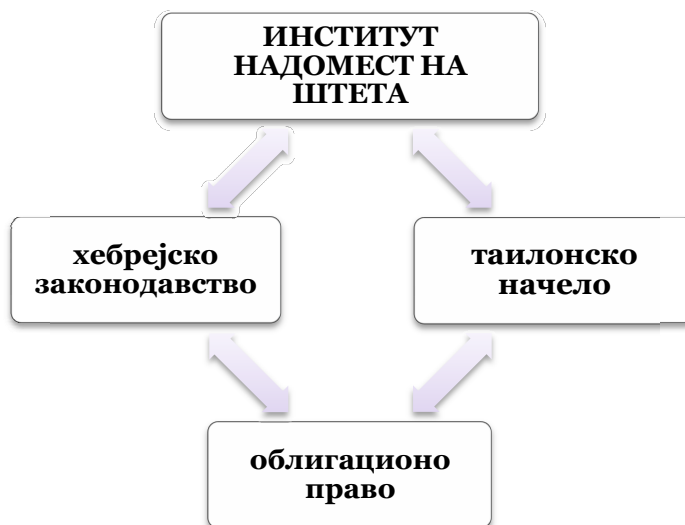
Клаузулите особено се однесуваат на повредата на физичкиот интегритет на лицето кои се однесуваат на здравјето, животот и слободата и се однесуваат на апсолутните права кои произлегуваат од сопственоста и на вредностите кои се поврзуваат со правата кои уживаат заштита од незаконска повреда и се во однос на секој кој може да предизвика таков вид на повреда. Дополнително, клаузулите се однесуваат на незаконската повреда на законското правило кое е насочено кон заштита на граѓаните и нивните добра и трето, се однесува на намерно антисоцијално лошо однесување, т.е., поведение.

Според тоа за да постои штетата како правен факт потребно е истата да биде призната од правото и со тоа да доведе до настанување на облигационен однос со кој за штетникот произлегува обврска да му ја надомести настанатата штета на оштетениот без разлика дали станува збор за материјална или нематеријална.

2. Историски осврт на институтот Надомест на штета

Во обидот да се истражат историските основи на институтот Надомест на штета станува јасно дека пра-почетоците на цивилизацијата тесно се поврзуваат со кривично-правните почетоци и при тоа, нема видна разлика во однос на одговорноста, а од двата односи произлегуваат санкции кои се речиси исти.

Слика 1.1. Основи на Институтот Надомест на штета

Извор: прилагодено според Klaric,P. (2003), Odstetno pravo, Zagreb.

Низ историјата, во хебрејското законодавство надоместот на штетата се сведува на принципот око за око-заб за заб и при тоа со развивањето на општествените и економските односи како и севкупните други односи, наметната е потребата од поблиско запознавање и изградување на нормативно=правен поредок кој би бил соодветен на тие односи. Таилонското начело на одговорност означува постоење на економски еквивалент преку замена на освета со помирување т.е., со постигнување на договор по пат на договарање. Тоа е основата за облигационото право со кое се постигнува согласност на волјите на страните како единствен извор за настанување на облигациите, односно, облигационите односи во кои се апсорбирани и оние настанати со причинување на штета. Конкретно, тоа е основата за настанување на институтот Надомест на штета кој детално се елаборира во продолжение на магистерскиот труд.

3. Настанување на штетно дејствие

Анализирајќи ги облигационите односи прво се доаѓа до заклучокот дека треба да постојат страни на облигационите односи и при тоа во облигационите односи кои настануваат поради определена штета може да разликуваме штетник и оштетен. Како општи услови за настанување на штетното дејствие е да биде присутно штетно дејствие, вториот услов е да биде предизвикана штета како последица на штетното дејствие и трето, да биде присутна принска врска – каузалитет помеѓу штетното дејствие и самата штета.

Притоа, штетата може да биде предизвикана со одредено сторување, пропуштање или со предмет или со вршење на дејност, кои претставуваат извор на зголемена опасност. Сторувањето како дејствие претставува преземање на одредена активност од страна на штетникот, која активност резултирала со штета. Пропуштањето е вид несторување што штетникот бил должен да го стори во одреден правен однос. Пример за несторување е неисполнување или задоцнето исполнување на некоја договорна обврска од страна на должникот во договорен однос. Освен овие видови на дејствија, постојат и други кои предизвикуваат штета во одреден правен однос. Во рамките на оние што се тесно поврзани со личноста на преземачот, спаѓаат: дејствија со кои се повредува интегритетот на човековата личност, или личниот и семејниот живот и други лични права, дејствија со кои се повредува честа и достоинството на некое лице или дејствија во форма на вербално изнесување или пренесување невистинити наоди за минатото, за знаењето, за способноста на друг, итн.

4. Штетата како последица на штетно дејствие

Штетата претставува правен факт (извор на облигациите), околност која доведува до настанување или промена на облигационите односи. Таа се јавува во својство на правен факт кој доведува до настанување на овој вид односи. Штетата која настанала, сама по себе не е доволна да влијае врз настанувањето или промената на облигационите односи. За да стане збор за

ова, потребно е објективното право да ја признае како таква. Пример: ако некое лице му причинило штета на друго – го оштетило неговиот автомобил, го скршил стаклото од неговата куќа, неправилно ја извршило договорната обврска или задоцнило со негово извршување, итн). Во овие случаи, штетата, правото ја признава како правен факт, при што во првите два случаи (наведени во примерот) штетата доведува до настанување на нов облигационен однос, од кој за сторител (штетник) произлегува обврска да ја надомести штетата на оштетениот (кој пак има право да бара надомест за истата). Во останатите два случаи (наведени во примерот погоре), штетата доведува до промена во содржината на веќе постојниот (договорен) облигационен однос. Значи, договорната страна што ги направила повредите на договорот, покрај основната обврска што треба да ја изврши, таа на другата страна ќе биде должна да ја надомести и штетата што ја претрпела од споменатите повреди. За разлика од тоа, ако, на пример: некој сам на себе си причини штета (од невнимание предизвика пожар во станот, ја оштети бравата од влезната врата на станот, ја повреди раката и сл.) тоа реално гледано е штета, но правно не претставува правен факт, па оттука и не доведува до настанување на облигационен однос. Ист е случајот и кога некој ќе претрпи штета од природен настан (земјотрес, поплава, епидемија и др.). Според правилата за осигурување доаѓа до одговорност и за штетата настаната од соодветен природен настан.⁴ Понатаму, причинувањето на штета може да се третира и како извор на облигационите односи.

5. Причинување на штета како извор на облигационите односи

За да настане еден облигационен однос неопходно е да има извор, а како два основни извори на облигациите се договорите и штетите. Станува збор за правна категорија што е игнорирана во common law и се уште се дефинира како *juris vinculum quo necessitate adstringimur alicujus solvendae*

---

⁴ Сл. Весник на РСМ, Закон за осигурување, 4/02

rei (правна врска заради која нужно сме обврзани да сториме нешто за некого).

Слика 1.2. Извори на облигационите односи

Извор: прилагодено според Klaric, P. (2003), *Odstetno pravo*, Zagreb, 90-93

Разликата меѓу договорната и одговорноста за штети сеуште е евидентна во современото позитивно право, иако може да се запрашаме дали она што ги раздвојува има некое оправдување, освен тежината на традицијата, па дури и зошто таа разлика не е многу појасна во civil law земјите во споредба со другите системи. Одговорноста за штета и натаму се смета за последица на вината, иако голем број тужители секој ден добиваат обесштетувања од тужените чија вина не била докажана или кои и воопшто не биле виновни.⁵ Штетите, како дел од облигационите односи детално се елаборирани во следната глава од магистерскиот труд.

⁵ Види повеќе кај Klaric, P. (2003), *Odstetno pravo*, Zagreb, 90-93

Втора глава: ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРИЧИНЕТА ШТЕТА

Втора глава: ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРИЧИНЕТА ШТЕТА

Во оваа глава од магистерскиот труд се анализираат основните услови за одговорност, објективната одговорност, субјективната одговорност, опасната дејност и опасната ствар и другите случаи на одговорност со акцент на одговорноста за друг, договорната одговорност, граѓанско правниот деликт, одговорноста врз основа на вина, претпоставката за причинетност на штета, правото да се бара надомест на штета и постапката за надомест на штета.

1. Основни услови за одговорност

Основни или општи услови кои се потребни за да настанат облигациони односи, т.е., основни услови за одговорност се (слика 2.1):

- i. постоење на штетно дејствие,
- ii. постоење на штета и
- iii. постоење на причинска врска.

Слика 2.1. Основни услови за одговорност

Извор: прилагодено според Галев, Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје.

Штетно дејствие е она дејствие со кое на општетениот му се причинува штета и согласно тоа штетата може да се предизвика со одредено

сторување и/или пропуштање или пак со предмет или вршење на некоја дејност кои претставуваат извор на зголемена опасност.

Според сторувањето како дејствие претставува одредена активност на штетникот како резултат на која за оштетениот настанува одредена штета.⁶ Такво дејствие е на пример ударот со тврд предмет со кој на одредено лице ќе му биде скршен прозорецот од визбата или од станот или ќе му биде оштетен автомобилот и друго. Од друга страна, пропуштањето е одреден вид на несторување што штетникот бил должен да го стори. За да биде појасно, таков пример е неисполнување или пак задоцнување на договорена обврска од страна на должникот во еден веќе договорен однос.

Галев и Дабовиќ-Анастасовска (2012) објаснуваат дека покрај сторувањето односно несторувањето како штетно дејствие како и причинувањето на штета со ствари или при вршење на дејност кои претставуваат извор на зголемена опасност, на одреден начин како штетно дејствие се појавува и самата опасност од штета произлезена од одреден извор од кој се заканува настанување на позначителна штета, како и вршењето на определена дејност од која произлегува вознемирување или опасност од штета за некое лице или за неопределен број лица.⁷ Кај нив иако недостасува еден од условите за да се појават како штетни, претставуваат посебен вид на штетно дејствие.

Salma J. (2007) додава дека освен за овој вид дејствија, кај кои не се бара настанување на штетата, кај сите други за да би можеле да се појават како штетни е потребно да бидат противправни⁸ и да доведат до причинување штета на оштетениот.⁹ За сносувањето на одговорноста, а на

⁶ Антић, О., (2009), Облигационо право, Београд, стр.80-83

⁷ Галев, Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје, стр.622

⁸ За противправно се смета она дејство со кое доаѓа до повреда на императивна норма со која нешто претрпува забрана или наредба, т.е., е во спротивност на добрите обичаи прифатени како морални правила на поведение во дадено општество

⁹ Salma, J.(2007), Obligaciono pravo, Novi Sad, str.120-122

основа на постоењето на штетно дејствие, разликуваме објективна и субјективна одговорност, подетално анализирани во продолжение на трудот.

2.Објективна одговорност

Според правната легислатива, објективната одговорност значи одговорност без оглед на вина.¹⁰ Дукоски (2015) истражува дека одговорност за штета од опасни ствари или од вршење на опасни дејности е всушност објективна одговорност. Според одредбите од Законот за облигациони односи (2001 год.) предвидено е дека за штета од опасен предмет одговара неговиот имател, а за штетата од опасна дејност одговара лицето кое се занимава со неа. Во член 159¹¹, се предвидува дека штетата настаната во врска со предмет (подвижен или недвижен) чија употреба, положба или особина претставува зголемена опасност од настанување на штета за околината (опасен предмет, пример: автомобил, железница, авион, експлозив и сл.) или дејноста чие вршење претставува зголемена опасност од настанување на штета за околината (пример: работење во каменолом со експлозив, пожарничарска дејност и сл.).¹² Основни услови при објективната одговорност се штетното дејствие, штетата и каузалитетот, додека како посебен услов се стварта и дејноста. Согласно наведеното, произлегува дека кај објективната одговорност вината нема голема улога дури и ако се процени дека истата навистина постои. Поради тоа, во

---

¹⁰ Објективната одговорност се јавува во Прусија во 1838-та година

¹¹ Член 159: „Штетата настаната во врска со опасен предмет, односно опасна дејност се смета дека произлегува од тој предмет, односно дејност, освен ако се докаже дека тие не биле причина за штетата”.

¹² Дукоски,С. (2015),Облигационо право – договори и надомест на штета, Кичево, стр.269

правото, објективната одговорност се нарекува исто така и одговорност без оглед на вина. Тоа се докажува и со член 141¹³, став 2 од ЗОО.

2.1. Субјективна одговорност

Кај субјективната одговорност, покрај веќе наведените општи услови кои беа штетно дејствие, штета и каузалитет, постои и четврт услови кон треба да се исполни, а тоа е постоењето на вина. Субјективната одговорност повикува дека ако нема вина, тогаш ќе изостане одговорноста за настанатата штета па согласно тоа постоењето на вина е основна причина која ја оправдува одговорноста на штетникот за штетата која му ја причинил на оштетениот. Субјективната одговорност значи и лична одговорност.

Согласно правната легислатива, вината е присутна во услови кога штетникот причинил штета со намера или пак поради невнимание.

Во членот 146 од ЗОО предвидено е дека лице кое поради душевна болест или заостанат умствен развој или од кои и да е други причини не е способно за расудување, не одговара за штетата што ќе му ја причини на друг. Тој што ќе му причини штета на друг во состојба на преодна неспособност за расудување, одговорен е за неа, освен ако докаже дека во таа состојба не се нашол по својавина. Ако во таа состојба се нашол по туѓа вина, за штетата ќе одговара оној што го довел во таа состојба.¹⁴

Историски, вината произлегува од зборовите намера¹⁵ и невнимание¹⁶. Тоа јасно укажува дека вината е основа за одговорност за

---

¹³ Член 141 став 2 од ЗОО: „ За штета причинета од предмети и дејности од кои произлегува зголемена опасност од штета за околината, се одговара без оглед на вината.”

¹⁴ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл.146

¹⁵ dolus

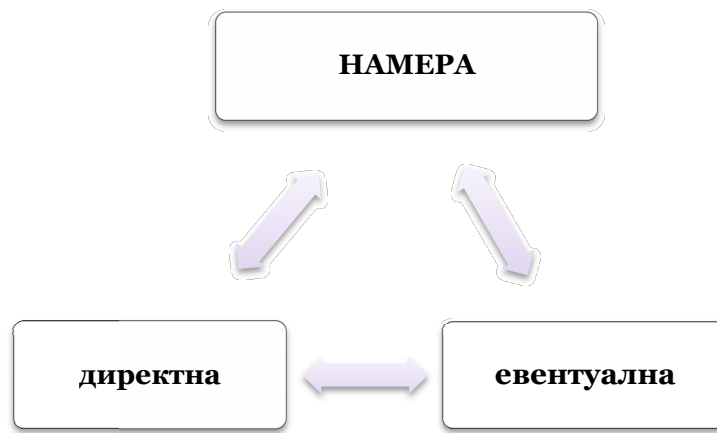
¹⁶ culpa

причинета штета од страна на штетник. Во македонскиот ЗОО разликуваме два основни вида на вина и тоа се намера и невнимание.

Намерата е најтешкиот вид на вина бидејќи е свесно дејствие и со своја волја, противправно и со произлезена последица –штета од штетното дејствие. Правно, свеста и волјата се докажуваат, а докажувањето е секогаш на товар на оштетениот.

Според македонскиот ЗОО, во членот 145 е наведено дека ако штетата е причинета со намера или со крајно невнимание, оштетениот треба да го докаже нивното постоење.¹⁷ Намерата може да биде директна или евентуална (слика 2.2).

Слика 2.2. Видови на намера во субјективната одговорност

Извор: прилагодено според Галев,Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје.

Директната намера настанува кога штетникот свесно целел кон тоа да изврши противправно, штетно дејствие и при тоа, штетникот бил свесен дека со тоа противправно дејствие ќе предизвика штетна последица и сепак, се согласил да настане таа штетна последица. Евентуалната намера настанува кога штетникот немал посредна цел да го направи тоа

¹⁷ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл.145

противправно дејствие и да предизвика штета на оштетениот или пак, нема свесност при вршење на делото иако околностите јасно укажуваат дека има можност за свесност.

Невниманието за разлика од намерата е полесен вид на вина и преставува пропуштање на потребното внимание кое би требало да го има извршителот за да не дојде до противправното дејствие. Согласно степенот на вниманието коешто во дадената ситуација било потребно да се има невниманието може да биде како крајно грубо, обично лесно и невнимание како во сопствени работи (слика 2.3).

Слика 2.3. Класификација на невниманието според степенот

Извор: прилагодено според Галев, Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје.

Крајно грубото невнимание¹⁸ е непостапување според вниманието кое се очекува од просечен човек.

Обично лесното невнимание¹⁹ е невнимание кое се бара од еден грижлив и внимателен човек кој живее според стандарди и норми.

¹⁸ Culpa lata

Невниманието како во сопствени работи²⁰ е мерило дали штетникот постапил внимателно или пак не, а се зема во предвид вниманието што го има во вршење на сопствени работи.

2.2. Поделена вина и одговорност

Професорот Г.Галев и Дабовиќ-Анастасовска (2012) објаснуваат дека во случај кога штетата е настаната како последица на вина и на штетникот и на оштетениот, одговорноста за штета се дели во сразмерност на нивната вина. Ако нивната вина не може да се утврди тие одговараат подеднакво за штетата.²¹ Во пракса, кај голем број на случаи имаме поделена вина и одговорност.

2.3. Солидарна одговорност

Солидарната одговорност претставува одговорност за штета што ја причиниле повеќе лица заедно. Солидарно одговараат и лица кои работејќи независно едно од друго, ако не може да се утврди нивниот удел во причинетата штета.²² Утврдена е во чл. 181 од ЗОО на Р.Северна Македонија.

2.4. Одговорност за друг

Предвидено е дека за штета што ќе ја причини лице кое поради душевна болест или заостанат умствен развој, или поради некои други причини не е способно за расудување, одговара оној кој врз основа на закон,

---

¹⁹ Culpa levis

²⁰ Diligentia quam in suis rebus

²¹ Галев, Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје, стр.671-273

²² Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл.181

или на одлука од надлежен орган, или на договор, е должен да врши надзор над него. Лицето може да се ослободи од одговорност ако докаже дека го вршел надзорот на кој е обврзан или дека штетата би настанала и при грижливо вршење на надзорот.²³ Регулирано е во чл.151 од македонскиот ЗОО.

3. Граѓанско правен деликт

Терминот „деликт“ е заеднички и за двата вида одговорност, во секоја материја, со повеќе значења. На пример, во кривичното право, деликтот е синоним на кое било кривично дело, или умерена повреда, посериозна од непочитување на пропис (надлежност на суд за прекршоци), но помалку сериозна од кривичното дело (во надлежност на кривичниот суд).²⁴

Во граѓанската материја, пак, деликтот е акт на намерна, посакувана, смислена повреда (извршено со намера да предизвика оштетување), што е спротивно на квази- деликтот што претставува ненамерен квази- деликт. Правото на граѓанската одговорност не го вклучува само правото на деликт или полуделиктната граѓанска одговорност, што уште се нарекува право на повреди/деликти и право на полуповреди или квази- деликти.²⁵ Имајќи го предвид значењето на граѓанско правниот деликт, во продолжение подетално се анализира одговорноста од причинетата штета.

4. Одговорност врз основа на вина

Кога станува збор за договорната одговорност за предизвикана штета, не е спорно дека кај неа вината се јавува како посебен услов, но истовремено и како основ врз кој се темели одговорноста на штетникот.

²³ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл.151

²⁴ Види повеќе кај Антић, О., (2009), Облигационо право, Београд.

²⁵ Види повеќе кај Муриел, Ф.М. (2010), Облигационо право, 2- Граѓанска одговорност и квази договори, административен примерок -2-ро издание.

Оттука и можеме да кажеме дека овој вид одговорност за штета по својата природа во основа претставува модифициран посебен вид на субјективна одговорност за причинета штета.

5. Претпоставка за причинетоста на штетата

Постојат низа примери каде се тргнува од претпоставеноста на вината на штетникот и при тоа појдовна основа на законските решенија е дека штетникот ако не ја исполни својата обврска или пак задоцнил со нејзиното исполнување е виновен и затоа е одговорен и обврзан да ја надомести штетата настаната при тој вид на повреда. Сепак, претпоставеноста може да се користи и како основа за ослободување од одговорноста, а како услов за тоа е да се собори претпоставеноста за постоење на неговата вина.

За да се дојде до правото да се бара надомест на штета, потребно е вината да биде докажана.

Професорот Г.Галев и Дабовиќ-Анастасовска (2012) констатираат дека претпоставеноста на вината за која овде станува збор е само еден од случаите кај кои постоењето на вината се претпоставува, а за кои веќе стана збор во излагањето за субјективната одговорност. Во секој случај, и овде претпоставеноста на вината се однесува само на случаите кај кои на страната на штетникот постои обично невнимание. За разлика од тоа, кога на негова страна постои намера или крајно невнимание, како потешки видови на вина, важат општите правила за одговорност од причинета штета.²⁶ Откако тоа ќе се утврди, се преминува кон правото да се бара надомест на штета.

---

²⁶ Галев, Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје, стр.727

6. Право да се бара надомест на штета

Откако ќе се утврди дека постои вина и дека оштетениот има право да бара надомест на штета се регулира начинот на обесштетување од страна на штетникот.

Слика 2.4. Надомести на штета

Извор: прилагодено според Галев, Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје.

Надоместокот може да биде во натура или во пари (слика 2.4):²⁷

Надомест во натура. Надоместокот во натура се состои од немонетарни мерки што ќе ја поправат штетата претрпена од страна на жртвата. Мерите може да бидат позитивни акти (пример, уривање на структура направена на површина што му припаѓа на друго лице или која што не е во согласност со урбанистичкиот план) или воздржување (пример, воздржување од предизвикување врева во соседството). Тука може да стане збор за надомест на мината штета или спречување на идни штети (престано

²⁷ Муриел, Ф.М. (2010), Облигационо право, 2- Граѓанска одговорност и квази договори, административен примерок -2-ро издание, стр. 383

на нелојална конкуренција, непријатности во соседството или оштетување на животната средина, итн.).

Надомест во пари: обесштетување. Долгот поврзан со надоместокот на штетата претставува во поглед на вредноста: вредност на надоместокот на штетата. Поправање на штетата ќе мора да се примени со донесување на пресудата од судот. Но постојат исклучоци, кога имотот е поправен или заменет пред донесувањето на пресудата. Висината на надоместокот може да се разгледа од страна на судијата кога се случува влошување, односно штетата се зголемува. Поради ова, жртвата мора да поднесе ново барање и да покаже дека влошувањето е во причинско-последична врска со почетниот акт. За начините на исплата на обесштетувањето одлучува судијата; дали ќе се исплати одеднаш, во форма на главница или е пожелно да се обезбеди исплата на ануитет во текот на еден временски период.

7. Постапка за надомест на штета

При постапката за надомест на штета се земаат во предвид повеќе фактори кои се однесуваат на штетникот и на оштетениот. При тоа, предмет на заштита може да биде индивидуално лице или поголем број на лица (колективитет).

Во делото на Н. Roland и I. Vouge претставена постапката која може да има за предмет заштита на индивидуален или колективен интерес:²⁸

- 1) Индивидуален интерес. Индивидуалниот интерес припаѓа на жртвата, физичко или правно лице, кое има право да поведе постапка за надомест на штета против лицето одговорно за штетата. Всушност, никој не може да дејствува во интерес на друго лице и секој има право да ги брани своите интереси. Меѓутоа тука се јавуваат и неколку

²⁸ Roland, B. (1999), „Nul en France ne plaide par procureur, hormis Le rol, Litec, p.88-92

исклучоци. Всушност, неспособните лица исто така имаат право да поведуваат судска постапка за надомест на штета (тоа се: малолетни, возрасни лица под заштита), и затоа може да побараат поправка на нивната штета преку нивните законски застапници (родители, старатели, итн.).

- 2) *Колективен интерес*. Законот го гарантира правото на определени правни лица право да поведат судска постапка со цел застапување на колективни интереси што би можеле да бидат повредени и да бараат надомест на штета пред судовите или преку поведување обвинителна постапка пред кривични судови. Така според Законот за работни односи на Франција, член 2132-3 стои дека: „Професионалните синдикати имаат право да преземат правни мерки. Може пред сите судови да ги извршуваат сите права задржани за тужителот во поглед на актите кои што се однесуваат на директна или индиректна штета на колективниот интерес на професијата што тие ја претставуваат.” Некои закони точно предвидуваат можност да дејствуваат за одредени здруженија или организации кои имаат експлицитна законска цел за застапување на колективниот интерес (пример, на потрошувачите).

**Трета глава: СУБЈЕКТИ И ОБЈЕКТИ НА ОБЛИГАЦИОНИТЕ
ОДНОСИ КОИ НАСТАНУВААТ СО ПРИЧИНУВАЊЕ НА
ШТЕТА**

Трета глава: СУБЈЕКТИ И ОБЈЕКТИ НА ОБЛИГАЦИОНИТЕ ОДНОСИ КОИ НАСТАНУВААТ СО ПРИЧИНУВАЊЕ НА ШТЕТА

Во оваа глава од магистерскиот труд истражувањето е особено насочено кон субјектите и објектите на облигационите односи кои настануваат со причинување на штета и за таа цел истражени се страните на облигационите односи настанати со причинување на штета (штетникот и оштетениот), предметот (објектот) на облигационите односи со причинување на штета, вршителот на опасна дејност, опасната ствар и опасната дејност.

1. Страни на облигационите односи настанати со причинување на штета

За да настане еден облигационен однос потребно е да има две страни. На едната страна се појавува штетникот (кој го извршил противправното дејство), а на другата страна е оштетениот (врз кој се извршило противправното дејство).

1.1. Штетник

Штетникот како страна на облигационен однос не треба да се поистоветува со значењето што поимот штетник го има во секојдневниот живот, а тоа значење е: лице кое на некој друг му причинило штета односно фактички штетник. Иако овие два поими понекогаш се поистоветуваат и лицето кои причинило штета воедно е и лице кое е страна на облигациониот однос, сепак во голем дел од случаите фактичкиот штетникот и штетникот како страна на облигациониот однос се две различни лица.

Штетникот како страна на облигациониот однос уште се нарекува и правен штетник. Правен штетник е лице кое според одредбите на ЗОО е одговорно за причинетата штета, односно има обврска истата да ја надомести. Единствен случај во кој фактичкиот штетник воедно е и правен штетник, односно страна на облигациониот однос, е случајот кога штетата е причинета од деликтно способно лице.

Деликтна способност според ЗОО е условена со постоење на две претпоставки:²⁹

- a) одредена возраст уредена со чл.147 од ЗОО: "Малолетник со наполнети 14 години одговара според општите правила за одговорност за штета" и
- b) способност за расудување уредена со чл. 146 од ЗОО: "Лицето кое поради душевна болест или заостанат умствен развој или од кои и да е други причини не е способно за расудување, не одговара за штетата што ќе му ја причини на друг".

Во сите останати случаи штетникот како страна на облигациониот однос е различен од фактичкиот штетник и е одреден со правилата на ЗОО кои се однесуваат на одговорност за причинета штета. Така би можеле да ги издвоиме следниве правила од ЗОО кои ја определуваат страната на штетникот: ³⁰

- 1) кога штетата ќе ја причини малолетник до 7 години , како страна на облигациониот однос настанат со причинување на штета се јавува неговите родители. Ова одговорност на родителите ја уредува чл. 152, ст. 1 од ЗОО.
- 2) кога штетата ќе ја причини малолетник на возраст од 7 до 14 години како страна на облигациониот однос се јавуваат неговите родители. Оваа одговорност на родителите е предвидена во чл. 152, ст. 4 од ЗОО

---

²⁹ Радевска, М. (2015), Облигациони односи настанати со причинување штета во македонското право, Правен факултет, Кочани, стр.8-11

³⁰ Види повеќе кај Klaric, P. (2003), Odstetno pravo, Zagreb.

кој гласи: "Родителите одговараат за штетата што ќе ја причини на друг нивното малолетно дете со наполнети 7 години, освен ако докажат дека штетата настанала без нивна вина".

- 3) кога штетата ќе ја причини лице кај кое постои трајна неспособност за расудување како страна на штетник во облигациониот однос според чл.151 од ЗОО се јавува оној кој врз основа на закон, или на одлука од надлежниот орган, или на договор, е должен да врши надзор над него.
- 4) кога штетата ќе ја причини малолетник што е под надзор на старател, училиште или друга установа, според чл. 154 од ЗОО како страна на штетник во овој случај не се јавува родителот (како во случаите под а и б) туку старателот, училиштето односно другата установа. Исклучок од ова правило е случајот кога штетата настанала поради лошото воспитување на малолетникот, лошите примери или порочни навики кои му ги дале родителите, или ако инаку штетата може да им се препише во вина на родителите. Тогаш како страна на штетник повторно се јавува родителот, иако должноста за надзор на малолетникот е на друго лице.
- 5) кога штета на трето лице ќе му причини работник или орган на правно лице во работата или во врска со работата ,тогаш како страна на штетник на облигациониот однос настанат со причинувањето на таа штета не се јавува фактичкиот штетник туку се јавува работодавецот чиј што е органот, односно кај кој што работел работникот во моментот на причинувањето на штетата.
- 6) во одредени случаи на причинување на штета, нашиот ЗОО ја предвидува државата како страна на штетник, одговорна за надоместување на штетата. Примери за одредби од ЗОО во кои се предвидува државата како страна на облигационен однос настанат со причинување на штета наоѓаме во следниве членови: -чл.166 според кој: "За штетата настаната со смрт, телесна повреда или оштетување, односно уништување на имот на физичко или правно лице, поради акти на насилство или терор, како и при јавни демонстрации и

манифестации, одговара државата; -чл. 167 според кој: "За штетата настаната од некое дело на корупција сторено од државните службеници при вршење на нивните функции одговара државата...." . -чл.169 според кој : "За штета направена на правни и физички лица на територијата на Република Македонија ,од лица ангажирани во меѓународни воени или други организации со кои Република Македонија склучила договор,одговара државата" . Понапред изнесените правни норми со кои ЗОО ја определува страната на штетникот во облигационите односи не ја исцрпуваат севкупната правна регулатива на правниот штетник туку се наведени како примери. Сите тие укажуваат на фактот дека страната на штетникот како страна на облигационите односи е одредена со закон и таа не треба да се поистоветува со фактичкиот причинител на штетата, бидејќи тие се совпаѓаат само кога законот тоа го предвидува .

Од погорено приложеното се доаѓа до заклучок дека при решавањето на најголем дел од ситуациите присутни се две различни лица кои се поврзани каузално со еден однос кој е основа за едното лице (штетникот) да одговара за фактични причинетата штета на другото лице (оштетениот).

1.2.Оштетен

Оштетен е секое физичко или правно лице на кое му е причинета штета и кое се јавува како страна која има право да побарува надомест на истата. Разгледувајќи ги одредбите на ЗОО кои се однесуваат на лицата кои можат да се јават како страна на оштетен во еден облигационен однос настанат со причинување на штета можеме да издвоиме неколку посебни карактеристики за страната на оштетениот:³¹

---

³¹ Радевска,М. (2015), Облигациони односи настанати со причинување штета во македонското право, Правен факултет,Кочани, стр.12-18

- како оштетен може да се јави секое физичко и правно лице кое има правна способност.
- како оштетен може да се јави и зачетокот (зачетокот бележи долга традиција на правна заштита со признавање на правна способност која потекнува од римското право. Тогаш се применувало правилото: "Infans conceptus pro jam nato habetur, quotiens de commodis ejus agitur²⁸". Ова правило е прифатено и во нашето право и се наоѓа во член 45-а ст. 3 од ЗОО кој гласи: " Се смета дека зачатото дете е родено кога тоа е потребно за заштита на неговите права ,под услов да се роди живо".
- како страна на оштетен во случаи предвидени со ЗОО може да се јават само лица кои се точно одредени со законот и под услови точно утврдени со законот (пр. брачен другар, деца и родители, браќа и сестри дедовци и баби, внуци и вонбрачен другар, родители во случај на загуба на зачатото дете) .Се работи за облигационен однос настанат со причинување на нематеријална штета во случај на смрт или тежок инвалидитет на некое лице. Првата специфичноста на овие случаи се состои во тоа што постоењето на облигационен однос со причинување на штета во кој како страна на оштетен се јавуваат горенаведените лица секогаш претпоставува постоење на еден друг облигационен однос кој настанал пред него. Тој претходен однос настанал со причинување на штета со смрт или тежок инвалидитет на лице кое им било блиско. Штетата предизвикана со смрт или тежок инвалидитет претставува директна штета и воедно се јавува како штетно дејство кое ја генерира нематеријалната штета. Другата специфичност е тоа што како страна на оштетен во овој облигационен однос, која има право да бара справедлив паричен надоместок, може да се јави само некое од лицата предвидени во чл. 190 и под услови предвидени со истиот член.
- во правната теорија се зборува и за иден зачеток односно дете што во иднина ќе се роди како страна на оштетен, што секако соодветствува со развојот на општеството, производството и употребата на

атомската енергија, како и штетните последици што радиоактивното зрачење ги има врз гените на мајката, а потоа и врз гените на детето. д)во одредени случаи, предвидени со ЗОО, одредено лице на кое му е нанесена штета од страна на друг нема да се стекне со својство на страна на оштетен во облигационен однос, без оглед на фактот што штетата фактички настанала. Се работи за случаите во кои имаме исклучување на противправноста на дејствието со кое е нанесена штетата. Правно регулирање за овие случаи наоѓаме во следниве одредби: -чл. 150 ст. 1 од ЗОО според кој: "Тој што на своја штета ќе му дозволи на друг преземање на некое дејствие, не може да бара од него надомест на штетата причинета со тоа дејствие". Во овој случај во согласност со правилото "volenti non fit injuria", лицето кое фактички претрпело штета нема да се јави како оштетен во рамки на облигационен однос; -чл. 148 ст. 1 од ЗОО според кој: "Тој што во нужна одбрана му причини штета на напаѓачот не е должен да ја надомести". Според оваа одредба напаѓачот иако фактички претрпел штета нема да се јави како страна на оштетен и -други случаи предвидени со закон.

Откако ќе се утврдат двете страни, се пристапува кон предметот односно објектот на облигационите односи со причинување на штета.

2. Предмет (објект) на облигационите односи со причинување на штета

Предмет на облигационите односи може да биде само соодветно човечко дејствие кое се состои во давање (dare), сторување (facere), несторување (non facere) или трпење (pati)", за разлика од предметот на стварноправните односи кој секогаш е ствар.³² Како предмет на облигационите односи настанати со причинување на штета се јавуваа одредено давање или сторување. Ако во определување на предметот на овие

³² Види повеќе кај Klaric, P. (2003), Odstetno pravo, Zagreb.

облигациони односи тргнеме од сфаќањето дека: "во својата суштина овластувањето е правно заштитена можност на доверителот да бара од должникот да даде, стори, не стори или трпи она што е предмет на облигационите односи", тогаш од обврската на должникот утврдена со член 174 и членовите 188 и 189 од ЗОО (и други членови од ЗОО) како обврска што се состои во воспоставување на состојбата што била пред да настане штетата односно на оштетениот да му се исплати соодветна сума на пари на име надомест на штета (справдлив надомест на штета) се извлекува заклучокот дека предмет на облигационите односи е одредено сторување (враќање на поранешна состојба) или одредено давање(давање одреден износ пари на име надомест на штета).³³ Следно, постојат повеќе видови на штети кои се одредуваат во облигационото право. За таа цел, во продолжение на трудот се детално елаборирани материјалната и нематеријалната штета со своите специфики.

---

³³ Види повеќе кај Радевска, М. (2015), Облигациони односи настанати со причинување штета во македонското право, Правен факултет, Кочани.

Четврта глава: ВИДОВИ НА ШТЕТА

Четврта глава: ВИДОВИ НА ШТЕТА

Во оваа глава од магистерскиот труд детално се образложени поимите на материјална и нематеријална штета согласно штетното дејствие, сторителот на штетата (штетникот) и оштетениот врз кој е нанесено штетното дејствие.

1. Поим на материјална штета

Материјалната штета претставува повреда на некаков имотен интерес, која може да биде во облик на уништување на некои ствари, или повреда во вид на оневозможување или отежнување на нивната употреба, поради што би било потребно да се направат трошоци кои не би биле направени ако не постои таа повреда. Материјалната штета се состои од (слика 4.1):³⁴

- 1) Обична штета – намалување на имот и
- 2) Испуштена корист – спречување на зголемување на имотот, кое би можело да се очекува според редовниот тек на работите.

Слика 4.1. Видови на материјална штета

Извор: прилагодено според Галев,Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје.

³⁴ <https://cig.com.mk/shteta-vidovi-i-nadomest/> (10.09.2019)

1.1. Воспоставување на поранешна состојба

Основно правило при надомест на материјална штета е воспоставување на поранешната состојба, а кога тоа нема да биде можно, надоместот се дава во пари, материјално – како материјална сатисфакција која се состои во справедлив паричен надомест.³⁵ Според Галев и Дабовиќ-Анастасовска (2012) воспоставувањето на поранешна состојба претставува доведување на имотот на оштетениот во состојба во која тој се наоѓал непосредно пред причинување на штетата (натурална реституција).³⁶ За да стане појасно, на пример, ако се уништи оградата од дворот на оштетениот, истата треба да биде поправена од страна на штетникот кој го извршил штетното дејствие или пак да ја поправи некој кој го договорил и назначил штетникот.

Овој вид на надоместок (натуралната реституција) важи единствено за обичните штети, но не и за загубените користи.

1.3. Надомест во пари

Право да бара надомест на штета има секое физичко и правно лице кое се јавува како оштетено лице поради тоа што претрпело штета како резултат на определено штетно дејствие. Надомест се бара од лицето кое одговара за настанатата штета – штетникот, и тоа согласно условите за субјективна или објективна одговорност, уредени со Законот за облигациони односи.³⁷

---

³⁵ Види повеќе кај Миленовиќ, Д., Томановиќ, Т. (1995), Прирачник за правата и обврските од работен однос, Академик, Скопје.

³⁶ Галев, Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје, стр.746

³⁷ Види повеќе кај Миленовиќ, Д., Томановиќ, Т. (1995), Прирачник за правата и обврските од работен однос, Академик, Скопје.

Паричното надоместување значи доведување на имотот на оштетениот во вредносна состојба во која се наоѓал имотот пред да се случи штетата, односно, штетното дејствие. Тоа може да биде постигнато на неколку начини и тоа (слика 4.2):

- 1) Со еднократно парично надоместување и
- 2) Со последователни парични давања (парична рента, договорна казна, казнена камата).

Слика 4.1. Видови на надомест во пари

Извор: прилагодено според Галев,Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје.

1.4. Висина на надоместот

Колкава треба да биде висината на надоместот е прашање кое често се поставува кога доаѓа до причинување на штета. Висината на надоместот во Р.Северна Македонија е регулирана со ЗОО. Висината се регулира согласно кој е случајот на надоместување на материјалната штета, т.е., дали станува збор за обична штета, испуштена користи, целосен надоместок, намалување на надоместокот и поделена одговорност. Секоја од наведените, во однос на обемот на висината на надоместот се анализира во продолжение на трудот.

1.5.Обична штета – намалување на имот

Оштетениот има право како на надомест на обичната штета, така и на надомест на испуштената корист. Висината на надоместот на штетата се определува според цените во времето на донесувањето на судската одлука, освен ако нешто друго не е уредено со закон.³⁸

1.6. Испуштена корист –спречување на зголемување на имотот

При оцената на висината на испуштената корист се зема предвид добивката што можела основано да се очекува според редовниот тек на работите или според посебни околности, а чие остварување е спречено со оштетниковото дејствие или пропуштање на оштетениот. Кога предметот е уништен или оштетен со кривично дело сторено со умисла, судот може да ја определи висината на надоместот според вредноста што предметот ја имал за оштетениот.³⁹

1.7. Целосен надоместок

Судот земајќи ги предвид и околностите што настапиле по причинувањето на штетата, ќе досуди надомест во износот кој е потребен материјалната ситуација на оштетениот да се доведе во онаа состојба во која би се наоѓала да немало штетно дејствие или пропуштање.⁴⁰

1.8.Намалување на надоместокот

---

³⁸ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 178

³⁹ Исто,

⁴⁰ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 179

Судот може водејќи сметка за материјалната состојба на оштетениот, да го осуди одговорното лице да исплати помал надомест отколку што изнесува штетата, ако таа не е причинета ни намерно ни со крајно невнимание, а одговорното лице е во слаба имотна состојба, па исплатата на целосниот надомест би го довела во скудноста. Ако штетникот причинил штета работејќи нешто заради корист на оштетениот, судот може да определи помал надомест, водејќи сметка за грижливоста што штетникот ја покажува во сопствените работи.⁴¹

1.9. Поделена одговорност

Оштетениот кој придонел штетата да настане или да биде поголема отколку би била инаку, има право само на сразмерно намален надомест. Кога е невозможно да се утврди кој дел од штетата произлегува од оштетниковото дејствие судот ќе досуди надомест водејќи сметка за околностите на случајот.⁴²

2. Поим на нематеријална штета

Нематеријалната штета е резултат на повреда на личните права дефинирани со Законот за облигациони односи, и тоа правото на живот, телесно и душевно здравје, чест, углед, достоинство, лично име, приватност на личниот и семејниот живот, слобода, интелектуално творештво и други лични права. Правните лица ги имаат сите претходно наведени лични права, освен оние кои се врзани за биолошката суштина на физичкото лице, а особено правото на добар глас и углед, назив односно фирма, деловна тајна, слобода на претприемништво и други лични права.⁴³

⁴¹ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 180

⁴² Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 181

⁴³ <https://cig.com.mk/shteta-vidovi-i-nadomest/> (10.09.2019)

2.1. Нематеријална сатисфакција - Објавување на пресуда или исправка

Нематеријалната штета се надоместува нематеријално – како нематеријална сатисфакција, во вид на објавување на пресуда или исправка, повлекување на изјавата и слично.⁴⁴ Во случај на повреда на права на личноста судот може да нареди, на трошок на штетникот, објавување на пресудата, односно на исправката или да нареди штетникот да ја повлече изјавата со која е сторена повредата, или нешто друго со што може да се оствари целта која се постигнува со надоместот.⁴⁵

2.2. Справедлив паричен надомест

Кога се дава надомест на нематеријална штета, покрај нематеријалната сатисфакција, може дополнително да се бара и справедлив паричен надомест, ако околностите на случајот го дозволуваат тоа и ако судот одлучи дека тоа би било правилно.⁴⁶ Според ЗОО, за претрпени физички болки, за претрпени душевни болки поради намалување на животната активност, нагрденост, повреда на угледот, честа, слободата или правата на личноста, смрт на блиско лице, како и за страв судот, ако најде дека околностите на случајот, а особено јачината на болките и стравот и нивното траење го оправдува тоа, ќе досуди справедлив паричен надомест, независно од надоместот на материјалната штета, како и во нејзиното отсуство. При одлучувањето за барањето за надомест на нематеријална штета, како и за висината на нејзиниот надомест, судот ќе води сметка за значењето на повреденото добро и за целта за која служи тој

---

⁴⁴ Исто,

⁴⁵ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 188

⁴⁶ <https://cig.com.mk/shteta-vidovi-i-nadomest/> (10.09.2019)

надомест, но и за тоа со него да не им се погодува на стремежите што не се спојливи со неговата природа.⁴⁷

2.3.Сатисфакција во посебни случаи

Право на справедлив паричен надомест поради претрпени душевни болки има лицето кое со измама, со принуда или со злоупотреба на некој однос на потчинетост или зависност, е наведено на казнива обљуба или на казниво блудно дејствие, како и лицето спрема кое е извршено некое друго кривично дело против достоинството на личноста и моралот .⁴⁸

2.3.Надомест за идна штета

Судот на барање на оштетениот ќе досуди надомест и за идна нематеријална штета ако според редовниот тек е извесно дека таа ќе трае и во иднина.⁴⁹

3.Наследување и отстапување на побарување на надомест на материјална и нематеријална штета

Побарувањето на надомест на материјалната или нематеријалната штета преминува врз наследникот само ако е признаено со правосилна одлука или со писмена спогодба. Под истите услови тоа побарување може да биде предмет на отстапување, прибивање и на принудно извршување.

4.Други видови на штета

---

⁴⁷ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 189

⁴⁸ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 191

⁴⁹ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 192

Други видови на штета се штетата причинета од малолетник, штетата причинета од полнолетно лице неспособно за расудување, одговорноста на работниците и малолетниците врз основа на споредливост, причинетата штета поради терористички акти, причинета штета на јавни манифестации и демонстрации, штета причинета од меѓународни воени или други организации, штета причинета поради недавање неопходна помош, штета причинета при склучување на Договори и штета и одговорност во врска со вршењето на работи од јавен интерес.

4.1.Штета причинета од малолетник

(1) Малолетник до наполнета седма година не одговара за штетата што ќе ја причини. (2) Малолетник од наполнета седма година до наполнета четиринаесетта година не одговара за штета, освен ако се докаже дека при причинувањето на штетата бил способен за расудување. (3) Малолетник со наполнети четиринаесет години одговара според општите правила за одговорност за штета.⁵⁰

4.2.Штета причинета од полнолетно лице неспособно за расудување

За штета што ќе ја причини лице кое поради душевна болест или заостанат умствен развој или поради некои други причини не е способно за расудување, одговара оној кој врз основа на закон, или на одлука од надлежниот орган, или на договор, е должен да врши надзор над него. (2) Лицето од став 1 на овој член може да се ослободи од одговорноста ако

---

⁵⁰ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 147

докаже дека го вршел надзорот на кој е обврзан или дека штетата би настанала и при грижливо вршење на надзорот.⁵¹

4.3. Одговорност на родителите и малолетниците врз основа на Справедливост

Родителите одговараат за штетата што ќе му ја причини на друг нивното дете до наполнета седма година, без оглед на својата вина. Тие се ослободуваат од одговорност ако постојат причини за исклучување на одговорноста според правилата за одговорноста без оглед на вината. (3) Тие не одговараат ако штетата настанала додека детето му било доверено на друго лице и ако тоа лице е одговорно за штетата. Родителите одговараат за штетата што ќе ја причини на друг нивното малолетно дете што наполнило седум години, освен ако докажат дека штетата настанала без нивна вина.⁵² Во случај на штета што ја причинило лице кое за неа не е одговорно, а надоместот не може да се добие од лицето што било должно да води надзор над него судот може, кога тоа го бара справедливоста, а особено со оглед на материјалната состојба на штетникот и оштетениот, да го осуди штетникот да ја надомести штетата, наполно или делумно. Ако штетата ја причинил малолетник способен за расудување кој не е во состојба да ја надомести судот може, кога тоа го бара справедливоста, а особено со оглед на материјалната состојба на родителите и на оштетениот, да ги обврзе родителите да ја надоместат штетата, наполно или делумно, иако не се виновни за неа.⁵³

⁵¹ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 151

⁵² Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 152

⁵³ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 156

4.4. Причинета штета поради терористички акти

За штета настаната од смрт, телесна повреда или оштетување, односно уништување на имотот на физичко или правно лице, поради акти на насилство или терор, како и при јавни демонстрации и манифестации одговара државата.⁵⁴

4.5. Причинета штета на јавни манифестации и демонстрации

Организаторите, учесниците, поттикнувачите и помагачите во актите на насилство или терор, во јавните демонстрации и манифестации, што се насочени кон подривање на уставното уредување немаат право на надомест на штета според оваа основа. (3) Државата има право и обврска да бара надомест на исплатениот износ од лицето кое ја предизвикало штетата. (4) Тоа право застарува во роковите пропишани за застареноста на побарувањата за надомест на штета.⁵⁵

4.6. Штета причинета од меѓународни воени или други организации

За штета направена на правни и физички лица на територија на Република Македонија, од лица ангажирани во меѓународни воени или други организации со кои Република Македонија склучила договор, одговара државата. (2) Државата има право и обврска да бара надомест на исплатениот износ од меѓународната воена или друга организација или од лицето кое директно ја предизвикало штетата.⁵⁶

---

⁵⁴ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 166

⁵⁵ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 166

⁵⁶ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл. 169

4.7.Штета причинета поради недавање неопходна помош

Тој што без опасност за себеси нема да му даде помош на лице чиј живот или здравје се очигледно загрозени, одговара за штетата што настанала од тоа, ако тој според околностите на случајот морал да ја предвиди таа штета. Ако бара справедливоста, судот може таквото лице да го ослободи од обврската да ја надомести штетата.⁵⁷

4.8.Штета причинета при склучување на Договори

Лице кое според законот е обврзано да склучи некој договор, должно е да ја надомести штетата ако на барање од заинтересираното лице без одлагање не го склучи тој договор.⁵⁸

4.9.Штета и одговорност во врска со вршењето на работи од јавен интерес

Правните лица што вршат комунална и друга слична дејност од јавен интерес одговараат за штетата ако без оправдана причина ја запрат или нередовно ја вршат својата услуга.⁵⁹

---

⁵⁷ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 171

⁵⁸ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 172

⁵⁹ Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001,чл. 173

Петта глава: НАДОМЕСТ НА ШТЕТА ВО ПРЕТПРИЈАТИЈАТА

Петта глава: НАДОМЕСТ НА ШТЕТА ВО ПРЕТПРИЈАТИЈАТА

Штети се причинуваат и во работните односи, во претпријатијата. Во оваа глава од магистерскиот труд се истражени штетите од страна на работникот и работодавачот како и одговорностите и надоместоците кои произлегуваат од тие штети.

1. Одговорност на работникот

Работникот кој на работа или во врска со работата намерно или од тешка небрежност му предизвика штета на работодавачот е должен да ја надомести. Ако повеќе работници предизвикаат штета секој меѓу нив е одговорен за оној дел на штетата што го предизвикал. Ако за секој работник не е можно да се утврди колкав дел од штетата предизвикал, сите работници се еднакво одговорни и ја надоместуваат штетата во еднакви делови. Ако повеќе работници предизвикале штета со намерно казниво дејствие, за штетата се солидарно одговорни. Ако работникот на работа или во врска со работата намерно или од крајно невнимание му предизвика штета на трето лице, работодавачот е должен на тоа лице да му ја надомести штетата, а работникот е должен да ја надомести штетата на работодавачот.⁶⁰

2. Одговорност на работодавачот

Ако на работникот му е предизвикана штета при работа или во врска со работата, работодавачот е должен да му ја надомести штетата, според општите правила на одговорност за надоместок на штетата. Одговорноста за обештетување на работодавачот се однесува, исто така, и на штетата која работодавачот ја предизвикал со кршењето на правата на работникот од работниот однос.⁶¹ Штетата која може да ја претпе работникот главно се сведува на материјална и нематеријална штета и согласно тоа материјалната одговорност на работодавецот е специфична и во насока на вршење на определени работи и остварување на правата и обврските од тој однос. Како материјална штета на пример може да се појави оштета на автомобилот кој работникот го користи за исполнување на целита на работодавецот.

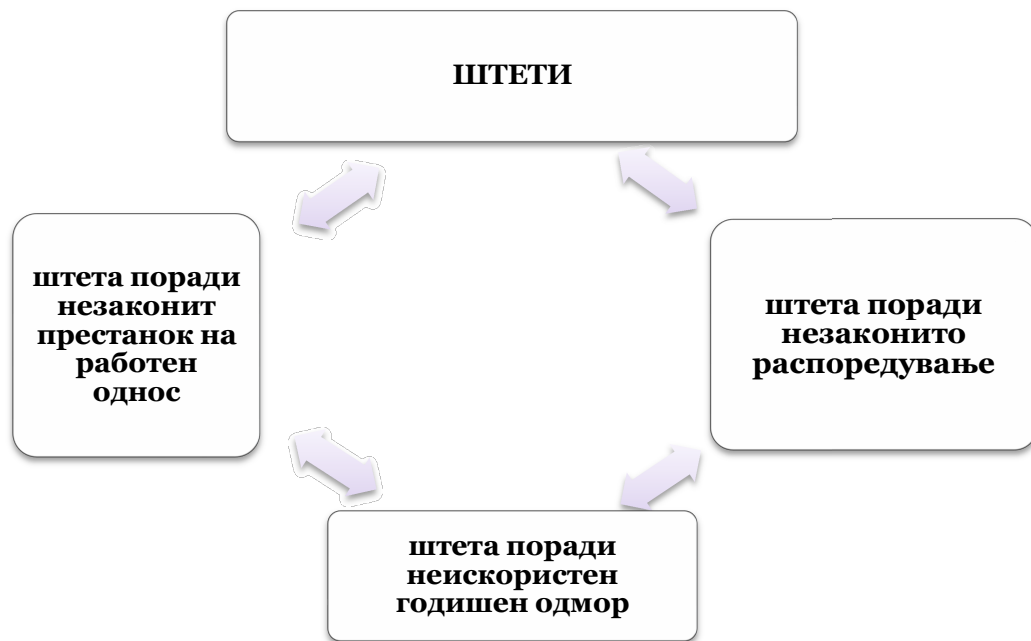
⁶⁰ Сл. Весник на РСМ, Закон за работните односи, 106/2008, чл. 156

⁶¹ Сл. Весник на РСМ, Закон за работните односи, 106/2008, чл. 159

Други штети се (слика 5.2):⁶²

- 1) Штета поради незаконит престанок на работниот однос,
- 2) Штета поради незаконитото распоредување,
- 3) Штета поради неискористен годишен одмор.

Слика 2.3. Најчести штети во претпријатијата во работните односи

Извор: прилагодено според Миленовиќ,Д., Томановиќ,Т. (1995), Прирачник за правата и обврските од работен однос, Академик, Скопје.

3. Судска пракса

- *Незаконит прекин на работата и неизвршувањето на работните задачи од страна на работникот е основ за повреда на работниот ред и дисциплина со предизвикување на штета*

⁶² Види повеќе кај Миленовиќ,Д., Томановиќ,Т. (1995), Прирачник за правата и обврските од работен однос, Академик, Скопје.

*на работодавачот. (Одлука на Апелационен суд Скопје
РОЖ.бр.1528/12 од 01.11.2012 година, Билтен бр.7)*

Прилог: Од образложението:

Во жалбата на тужителката се наведува дека при донесување на пресудата, првостепениот суд му поклонила верба само на тужениот, не обрнувајќи притоа внимание на фактите и доказите истакнати од тужителката. Исто така, наведува дека не е јасно како судот констатирал дека тужителката одбила да ги исполни работните обврски дадени од страна на главниот уредник, кога од исказот на главниот и одговорен уредник не се сеќава кои обврски и ги издала, од исказот на сведокот Т. И. Б. која цел ден била со тужителката и присуствувала на колегиумот, се констатира дека тужителката на ден 26.06.2011 година не добила задача од главниот уредник, и тужителката самата кажала на колегиумот дека нема настан кој би го обработила тој ден, што значи дека нема конкретна работна задача и не може да стане збор дека тој ден одбила, односно не извршила конкретна работна обврска. Наведува и дека од исказите на сите сведоци како и од исказот на уредникот на весникот, произлегува дека тужителката ниту била организатор, ниту поттикнувач за прекин на работниот процес, ниту пак вршела било каков притисок на главниот уредник и останатите вработени да не работат, како и тоа дека е нејасно зошто овој прекин судот го третираше како штрајк а не како неизвршување на работните задачи од тужителката, како што во својата одлука го третира работодавачот. Овој суд ги ценеше истакнатите жалбени наводи но ги најде за неосновани, бидејќи согласно со Законските одредби од ЗПП и Апелационен суд Скопје Билтен бр.7 - 91 - ЗРО истиот не е врзан за квалификацијата на работодавачот. Имено, во конкретниот случај се работи за откажување на договор за вработување поради кршење на работниот ред и дисциплина и неисполнување на работните обврски, и во овој случај битно е дали тужителката ја сторила повредата од работен однос кој и се става на товар. Од изведените докази, произлегува дека тужителката заедно со други колеги со што го поттикнала прекин на процесот на работа со цел да се

попречи излегувањето на саботното издание на У. В. и иако од страна на преставникот на синдикатот биле предупредени дека прекилот не е во согласност со законските одредби, истата постапила спротивно на Законот за работни односи и од чл.38 од Правилникот за работни односи на тужениот согласно со кој работникот е должен да се воздржува од сите постапки кои со оглед на природата на работата што ја врши кај работодавачот се штетни или би ги повредиле интересите на работодавачот ја сторила повредата од работен однос која и се става на товар. Од тука, по наоѓање на овој суд правилно првостепениот суд утврдил дека одлуката со која на тужителката и престанал работниот однос без отказан рок е донесена согласно со Закон.

Се работи за одлука чиј став е прифатен од страна на Врховниот суд на РМ во донесената пресуда РЕВ.бр.20/2013 од 28.11.2013 година.

- *Утврден кусок во работењето на работникот кој претходно материјално и финансиски е задолжен од страна на работодавачот, претставува повреда на работниот ред и дисциплина со предизвикување на штета на работодавачот согласно со член 82 став 1 точка 5 од Законот за работните односи. (Одлука на Апелациониот суд Скопје РОЖ.бр.2174/12 од 07.02.2013 година, Билтен бр.7).*

Прилог: Од образложението:

Со жалбата тужителот укажува дека тужениот во текот на постапката не приложил и не предложил ниту еден доказ ниту пак бил изведен доказ во врска со тоа дека постои записник за попис кој бил спроведен на ден 11.09.2010 година со кој би се утврдил кусок. Имено, во жалбата се укажува дека не е јасно зашто првостепениот суд не дозволил изведување на доказ со ново вештачење иако тоа било потребно со цел да се утврди наводното постоење на кусок кој во целост бил оспорен од страна на тужителката. Исто така во жалбата се укажува дека поради неправилностите во работењето на тужениот тужителката била оптеретена со наводен кусок, а во услови кога постојат документи кои не биле потпишани од страна на тужителката која поднела пријава до МВР која се засновала на постојната пописна листа на

која бил ставен фалсификуван потпис во име на тужителката . Ваквите жалбени наводи овој суд ги ценеше и истите ги одби како неосновани. Ова од причина што правилно првостепениот суд врз основа на сите изведени докази во текот на постапката утврдил дека тужителката ги сторила повредите на работниот ред и дисциплина бидејќи предизвикала штета на работодавачот изразена како кусок во продавницата каде работела. Имено при донесувањето на одлуката правилно првостепениот суд ги имал во предвид извршените вештачења во текот на постапката во кои било наведено дека во продавницата на тужителката бил пронајден кусок и тоа континуирано во период од две години во повеќе наврати. Правилно првостепениот суд утврдил дека тужителката како продавач била материјално финансиски задолжена во продавницата што значи дека утврдените неправилности во работењето повлекуваат нејзина одговорност, а при тоа правилно постапил и кога го одбил приговорот на тужителката за ново вештачење со образложение дека претходно изготвените вештачења се правилно и совесно изготвени врз основа на целокупната документација, истите не се контрадикторни туку напротив на идентичен начин биле утврдени состојбите на појавен кусок во продавницата во која работела тужителката. Со оглед на сето ова произлегува дека правилно Апелационен суд Скопје Билтен бр.7 - 93 - првостепениот суд тужбеното барање на тужителката го одбил како неосновано.

Се работи за одлука чиј став е прифатен од страна на Врховниот суд на Република Македонија во пресуда РЕВ.бр.102/2013 од 12.12.2013 година.

**Шестта глава: СПОРЕДБЕН – КОМПАРАТИВЕН ПРЕГЛЕД
НА ИНСТИТУТОТ НАДОМЕСТ НА ШТЕТА ВО Р. СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА И ДРУГИТЕ ЗЕМЈИ**

**Шестта глава: СПОРЕДБЕН – КОМПАРАТИВЕН ПРЕГЛЕД
НА ИНСТИТУТОТ НАДОМЕСТ НА ШТЕТА ВО Р. СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА И ДРУГИТЕ ЗЕМЈИ**

Во оваа глава е направен компаративен осврт на институтот надомест на штета во домашната легислатива и други земји од светот.

1. Англија и САД

Штетата е граѓанска повреда (неправо), освен повредата на договорите, за која судовите обезбедуваат правен лек... Но еден ист акт во исто време, може да претставува штета и повреда на договор. Ако оштетеното лице има правен лек според правилата за штета, тоа може да го бара тој лек иако му се достапни и договорните правни лекови. Исто така, често тешко може да се каже дали нанесувањето на определена повреда спаѓа во сферата на договорните односи помеѓу странките. Така, на пример, одговорноста на еден професионалец во однос на негов клиент во Англија се смета дека произлегува од нивниот меѓусебен договор, додека во САД оваа одговорност во голем број случаи спаѓа во сферата на правото за штетите.⁶³

2. Р.Северна Македонија

Според Крстаноски (2007) штетата претставува намалување на имотот на некое лице, односно спречување на негово зголемување како и нанесување (предизвикување) физичка и психичка болка на друго лице предизвикано со неое штетно дејствие. Со оглед на тоа, штетата може да биде од имотен и од неимотен карактер.⁶⁴ Одговорноста за штетата и надоместот на штетата кои се настанати при различни активности се регулирани со Законот за облигациони односи на Р.Северна Македонија. Според овој закон, штетата е определена како последица на штетно влијание која го погодува имотот или личноста на оштетениот и оттука произлегува овластувањето за оштетениот да има право да бара надомест на штета и исто така произлегува и обврската причинителот на штетата истата да ја надомести во целост. Согласно тоа каква е природата на настанатата

⁶³ Величковска, Е. (2017), Одговорност за настаната штета во облигационите договори-магистерски труд, Правен факултет, Битола, стр. 14

⁶⁴ Крстаноски, М. (2007), Осигурително право, Охрид, стр.135

штета разликуваме материјална и нематеријална штета (подетално елаборирани во продолжение на трудот).

3. Франција

Во Франција, правотот на штетите се нарекува la responsabilité délictuelle (одговорност за граѓански деликти). Етимолошки, одговорноста е обврска да се одговара за предизвикана штета. Терминот граѓанска е спротивен на кривична (penale), терминот деликтна (delictuelle) спротивен на договорна (contractuelle). Затоа, и тука ја среќаваме идејата за нанесена повреда санкционирана со закон, што не претставува повреда на договор. Но и во француското право секој од наведените елементи е исто толку оспоруван како и во common law. Според традиционалниот став одговорноста претпоставува постоење на три фактори: вина (фактор кој опфаќа два елементи: однесување различно од однесување на добар домаќин и што заслужува осуда), штета и причинскопоследична врска помеѓу вината и штетата.⁶⁵

4. Германија

Во Германија и во други западно- европски правни системи, ситуацијата се чини приближно иста. Германскиот Граѓански Законик се разликува од францускиот во два аспекти. Прво, за да не им даде на судовите прешироки дискрециони овластувања, изготвувачите на Законикот повеќе сакале да избегнат усвојување на било какво правило слично на членот 1382 од Францускиот Законик. Наместо тоа, тие употребувале три основни клаузули, дополнети со посебни одредби:⁶⁶

---

⁶⁵ Види повеќе на <https://www.boursedeparis.fr/centre-d-apprentissage/obligations/les-differents-types-d-obligations> (18.07.2019)

⁶⁶ Види повеќе на <https://guides.library.harvard.edu/c.php?g=310823&p=2079288> (18.07.2019)

- член 823 став 1: “Лицето кое свесно или од невнимание (небрежно), без законско право извршило повреда на животот, телото, здравјето, слободата, сопственоста или некое друго право на друго лице е должно да го обезштети за сите штети произлезени од тоа.”
- став 2: “Лицето кое ќе изврши повреда на законска одредба насочена кон заштита на другите подлежи на истата облигација. Ако според законот, повредата е можна дури и без да постои вина кај прекршителот, обврската за обезштетување се јавува само ако може да му се припише некоја вина.”
- член 826: “Лицето кое свесно (намерно) ќе му предизвика штета на друго лице, на начин спротивен на добрите обичаи (contra bonos mores) е должно да го обезштети за штетата.”

Заклучок

Заклучок 1. Без постоење на правниот институт Надомест на штета во правниот поредок на една држава нема да постои ниту определена правна сигурност, односно овој правен институт му служи на правните

субјекти при вршење на личните, имотните, наследните, интелектуалните и други права кои ги поседуваат. При настанување на штетно дејствие, односно повредување на некое од овие права на граѓаните, правниот институт Надомест на штета е од битно значење за оштетениот односно целта на овој институт е враќање на претходната – првобитната состојба, односно состојбата која постоела пред настанувањето на штетата и целосно надоместување на штетата од страна на сторителот. Институтот Надомест на штета е од круцијално значење за нормално функционирање на секој правен систем заради одржување на стабилен правен поредок и владеење на правото во едно општество каде секој кој претрпел одреден вид на штета ќе знае дека може да ја надомести во целост со помош на овој институт.

Заклучок 2. Анализирајќи ги облигационите односи прво се доаѓа до заклучокот дека треба да постојат страни на облигационите односи и при тоа може да разликуваме штетник и оштетен. Како општи услови за настанување на штетното дејствие е да биде присутно штетно дејствие, вториот услов е да биде предизвикана штета како последица на штетното дејствие и трето, да биде присутна приниска врска – каузалитет помеѓу штетното дејствие и самата штета.

Заклучок 3. За снесувањето на одговорноста, а на основа на постоењето на штетно дејствие, разликуваме објективна и субјективна одговорност.

Заклучок 4. Откако ќе се утврди дека постои вина и дека оштетениот има право да бара надомест на штета се регулира начинот на обесштетување од страна на штетникот.

Заклучок 5. При постапката за надомест на штета се земаат во предвид повеќе фактори кои се однесуваат на штетникот и на оштетениот. При тоа, предмет на заштита може да биде индивидуално лице или поголем број на лица (колективитет).

Заклучок 6. При решавањето на најголем дел од ситуациите присутни се две различни лица кои се поврзани каузално со еден однос кој е основа за едното лице (штетникот) да одговара за фактични причинетата штета на другото лице (оштетениот).

Заклучок 7. Постојат повеќе видови на штети кои се одредуваат во облигационото право.

Заклучок 8. Материјалната штета претставува повреда на некаков имотен интерес, која може да биде во облик на уништување на некои ствари, или повреда во вид на оневозможување или отежнување на нивната употреба, поради што би било потребно да се направат трошоци кои не би биле направени ако не постои таа повреда.

Заклучок 9. Нематеријалната штета е резултат на повреда на личните права дефинирани со Законот за облигациони односи, и тоа правото на живот, телесно и душевно здравје, чест, углед, достоинство, лично име, приватност на личниот и семејниот живот, слобода, интелектуално творештво и други лични права.

Заклучок 10. Од аспект на штетите во претпријатијата, разликуваме штети на работниците и штети на работодавците.

Заклучок 11. Присутни се голем број на сличности во однос на Институтот за надомест на штетите што значи дека во Р.Северна Македонија е добро регулиран овој институт.

Користена литература

Книги и списанија

- 1) Антић, О., (2009), Облигационо право, Београд, стр.80-83
- 2) Галев,Г., и Дабовиќ-Анастасовска, Ј. (2012), Облигационо право, Правен факултет Јустинијан први, Скопје, стр.622
- 3) Облигационо право – практикум , книга прва – Проф. Д-р Гале Гелев и Проф Д-р. Јадранка Дабовиќ – Анастасовска 2001 год.
- 4) Дукоски,С. (2015),Облигационо право – договори и надомест на штета, Кичево, стр.269
- 5) Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, “Граѓанско применето право (Наследно право)„ Скопје 2011 год.
- 6) Klaric,P. (2003), Odstetno pravo, Zagreb, str.88-89
- 7) Крстаноски,М. (2007), Осигурително право, Охрид, стр.135
- 8) Миленовиќ,Д., Томановиќ,Т. (1995), Прирачник за правата и обврските од работен однос, Академик,Скопје.
- 9) Муриел, Ф.М. (2010), Облигационо право, 2- Граѓанска одговорност и квази договори, административен примерок -2-ро издание.
- 10) Радевска,М. (2015), Облигациони односи настанати со причинување штета во македонското право, Правен факултет,Кочани, стр.8-11
- 11) Збирка на судски одлуки – Д-р.Тодор Витларов и Д-р. Кирил Чевдар 2009год.

- 12) Salma, J.(2007), Obligaciono pravo, Novi Sad, str.120-122
- 13) Roland, B. (1999), „Nul en France ne plaide par procureur, hormis Le rol, Litec, p.88-92

Закони

- 14) Сл. Весник на РСМ, Закон за осигурување, 4/02
- 15) Сл. Весник на РСМ, Закон за облигационите односи, 18/2001, чл.146
- 16) Сл. Весник на РСМ, Закон за работните односи, 106/2008, чл. 156

Интернет извори

- 17) <https://www.boursedeparis.fr/centre-d-apprentissage/obligations/les-differents-types-d-obligations> (18.07.2019)
- 18) <https://guides.library.harvard.edu/c.php?g=310823&p=2079288> (18.07.2019)